

Colecția: **ISTORII SECRETE**

Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOERESCU, DAN-SILVIU

Povești de dragoste și război în Bucovina „Grădina Imperiilor” :
docu-drame și mituri istorice însoțite de consemnări din presă /
prezentate de Dan-Silviu Boerescu. - București : Integral, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-202-6

94

© INTEGRAL, 2018

Editor: Costel POSTOLACHE

Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-202-6

Povești de dragoste și război în Bucovina, „Grădina Imperiilor”

Docu-drame și mituri istorice
însoțite de consemnări din presă
prezentate de Dan-Silviu Boerescu

INTEGRAL

Sumar

**Dincolo și dincoace de Moldova istorică, o controversă fără ieșire
între românitare, slavofoni și Habsburgi / 7**

**Misterele Sucevei. Blestemul tunelului lui Ștefan cel Mare
și cum putea fi salvat tezaurul țării de lăcomia otomanilor / 17**

Ștefan Lăcustă, asasinat în somn de către boierii trădători / 35

**Epopoea partizanilor din Bucovina și atrocitățile
din temnițele comuniste / 39**

Povești din vechiul Storojineț / 53

Bătălia pentru Cernăuți (3-5 iulie 1941) / 61

Neguțătorii de femei din Bucovina interbelică / 65

**Sfântul Ioan cel Nou și minunile sale,
comparabile cu cele ale Cuvioasei Parascheva / 77**

Ciudățenia „ladului” de la Mănăstirea Sucevița / 93

**Pietrele care cresc – trovanții
din lunca Siretului și de la Remezău / 101**

Dincolo și dincoace de Moldova istorică, o controversă fără ieșire între românităte, slavofoni și Habsburgi

„Bucovina nu e Moldova!” seamănă până la un punct cu lozinca „Catalunya is not Spain!”. Deși, practic, Bucovina în sine, ca posesiune habsburgică nu a existat decât ceva mai puțin de un secol și jumătate, până în 1918, aici – în „Marele Ducat” – s-a dezvoltat un sentiment anume al identității regionale care excede ideea unei „Țări de Sus a Moldovei” (care, vreme de secole, a dat capitala întregului voievodat – Suceava) și a creat adesea mari fricțiuni cu „ceilalți moldoveni”, neatinși de rigoarea germanică animând regiunea dintre Câmpulung Moldovenesc și Cernăuți, ruptă apoi în două de sovietici în 1940 și 1944.

Trebuie consemnată și o teorie potrivit căreia termenul Bucovina era utilizat încă de la începutul Evului Mediu

pentru a defini partea din nord-vestul Moldovei. Această teorie se bazează pe faptul că termenul „Bucovina”, în sensul de pădure de fagi, apare prima dată într-un document emis de domnul Moldovei, Roman I Mușat, la 30 martie 1392, prin care dăruiește lui Ionaș Viteazul trei sate, aflate pe apa Siretului, „în sus până la bucovina cea mare, pe unde se arată drumul de la Dobrinăuți...”.

Bucovina este o denumire atribuită de ocupații austrieci părții de nord-vest a Moldovei, anexată la Imperiul Habsburgic timp de 144 de ani. Chiar și acum unii localnici își spun bucovineni și nu acceptă „statutul” de moldoveni. Etimologic, Bucovina înseamnă „Țara Fagilor”. Această denumire a intrat în uz începând din anul 1774, atunci când Imperiul Habsburgic a anexat partea de nord-vest a Moldovei, inclusiv fostele capitale Siret și Suceava și mănăstirile medievale fortificate. Austriecii au obținut acest teritoriu ca răsplată pentru că nu au intervenit într-un război ruso-turc.

Până în 1774 nici nu putem vorbi de Bucovina, aceasta fiind înainte o parte din Țara de Sus a Țării Moldovei. Ca realitate istorică și ca nume de teritoriu, Bucovina începe să existe în cuprinsul Imperiului Habsburgic, dăinuind doar între 1774 și 1918. O dată cu debutul administrării habsburgice, denumirea de Bucovina este însă adoptată oficial. Totuși, numele nu se impune decât treptat și doar în rândul unei părți a populației. Chiar și în perioada ocupației au fost utilizate denumiri mai vechi: *Țara de Sus/Țara Moldovei, Plo-nina, Cordon/Cordun și Arboroasa*. De altfel, Arboroasa a fost și numele societății înființată în 1875 de un grup de studenți, printre care Ciprian Porumbescu, Zaharia Voronca, Constantin Morariu, care luptau pentru păstrarea identității naționale

și eliberarea de sub ocupația austriacă. După 75 de ani de ocupație, în 1848 este înființat Ducatul Bucovinei, iar la titlurile Împăratului habsburgic se adaugă și cel de Mare Duce al Bucovinei. Din 1861, Bucovina primește chiar dreptul de a avea drapel propriu și stemă (reprezentând capul de bour).

După Primul Război Mondial, la 28 noiembrie 1918 Consiliul Național al Bucovinei a hotărât cu o largă majoritate Unirea cu România. În iunie 1940, nordul Bucovinei este însă ocupat de Uniunea Sovietică, iar în prezent se află în componența Ucrainei. În actuala Regiune Cernăuți, proporția populației românești este în scădere pe fondul unei infuzii de populație slavofonă.

Perioada de ocupație a adus totuși un evident progres în teritoriul anexat de Imperiul Habsburgic. Învățământul a devenit obligatoriu, a fost înființată Universitatea de la Cernăuți. Proprietățile bisericești au fost reunite într-un „Fond religios” ale cărui venituri au fost utilizate pentru construirea de spitale, școli, drumuri, poduri. A fost introdus cadastrul general. În localitățile urbane au fost introduse alimentarea cu apă, canalizarea, energia electrică, iluminatul public. În ciuda anexării la Imperiul Habsburgic, românii din Bucovina au avut o viață politică, națională, religioasă și culturală proprie. Dincolo de orice altceva, fruntașii politici bucovineni au practicat totdeauna față de Viena o politică protestatară, începând cu Episcopii Dosoftei Herescu și Isaia Balosescu, urmând cu familia Hurmuzachi (între care baronul Eudoxiu Hurmuzachi, ultimul Mareșal al Ducatului, a reprezentat o figură centrală a renașterii naționale românești pe tot cuprinsul Imperiului), cu Mitropolitul Silvestru, cu Gheorghe Popovici și Iancu Flondor și cu întreaga generație a Unirii.

S-au afirmat în literatură și știință personalități de marcă, precum istoricii Eudoxiu Hurmuzachi și Dimitrie Onciul, Teodor Stefanelli, folcloristul Simion Florea Marian, scriitorii Iraclie Porumbescu și Constantin Morariu, poetul Dimitrie Petrino, pictorul Epaminonda Bucevschi și compozitorii Ciprian Porumbescu, Tudor Flondor, Eusebiu Mandicevski. După deschiderea Universității locale, în 1875, facultățile de drept și de filosofie erau frecventate de studenți români, organizați și ei după sistemul german în societăți academice ca „Arboroasa”, „Junimea”, „Bucovina”, „Moldova” și „Dacia”. La aceste facultăți, ca și la cea de teologie, s-a putut forma pătura de intelectuali care, în luptă cu germanofonii și ucrainenii, au întreținut vie conștiința națională românească până la Unirea cu România. (www.adevarul.ro)

Bucovina (în germană *Buchenland* = „Țara Fagilor”), devenită Ducatul Bucovinei în Imperiul Austriac, este o regiune istorică cuprinzând un teritoriu de 10.441 km² care acoperă zona adiacentă orașelor Cajvana, Câmpulung Moldovenesc, Gura Humorului, Frasin, Milișăuți, Rădăuți, Siret, Solca, Suceava, Vatra Dornei și Vicovu de Sus din România, precum și Cernăuți, Cozmeni, Zastavna, Vășcăuți pe Ceremuș, Vijnița, Sadagura și Storojineț din Ucraina.

Denumirea ca nume propriu a intrat oficial în uz în 1774, o dată cu anexarea teritoriului de către Imperiul Habsburgic. Numele provine din cuvântul slav pentru *fag* („buk”), astfel termenul „Bucovina” se poate traduce prin „Țara Fagilor”.

Teritoriul Bucovinei a făcut parte din Principatul Moldovei, însă, în 1774, 10.442 km² din partea de nord-vest a Moldovei sunt anexați de către Imperiul Habsburgic. Devine Ducatul Bucovinei în 1849, unindu-se ulterior cu România

la 15/28 noiembrie 1918, pentru ca, pe 28 iunie 1940, urmare a Pactului Ribbentrop-Molotov, partea sa de nord împreună cu Basarabia și Ținutul Herța, să fie ocupate de URSS. În 1991, după destrămarea Uniunii Sovietice, nordul Bucovinei și Ținutul Herța devin parte a Ucrainei (Regiunea Cernăuți).

În timpul administrării habsburgice, toți funcționarii erau obligați să învețe limba română. În 1793, s-a introdus învățământul obligatoriu în limbile germană și română, iar în 1875 s-a înființat Universitatea „Franz Josef” la Cernăuți.

Recensământul din 1776 a reliefat faptul că în Bucovina, numărul de locuitori era de circa 70.000. Nu este știut cu exactitate procentul de români și alte etnii deoarece abia în 1880 recensămintele din Austro-Ungaria conțin informații despre limba vorbită. Unele estimări pentru anul 1776, dau 85,33% români, 10,66% slavi și 4% alții.

Conform recensământului din 1910, populația Bucovinei era de 800.198 locuitori, dintre care 38,88% ruteni, 34,38% români, 21,24% germani (inclusiv 12,86% evrei), 4,55% polonezi, 1,31% maghiari, 0,12% alții. În 1918, a devenit una din regiunile dezvoltate ale Regatului Român și totodată regiunea cu cea mai mare populație urbană, respectiv 28,6%.

Din punct de vedere politic, până în 1848, bucovinenii aveau doar 8 reprezentanți români din partea lor, deputați, în parlamentul imperial de la Viena; aceștia aveau drepturi egale cu ceilalți parlamentari, participau la dezbateri, iar cuvântările altor parlamentari le erau traduse în limba română. La 13 februarie 1848, înaintând un Memorandum conducerii imperiale vieneze, o delegație a bucovinenilor cere mai multă autonomie în cadrul unirii sub coroana Austriei și crearea unui ducat românesc, iar „Împăratul austriac să poată purta

Libris
Respect pentru oameni și cărți

și titlul de Mare Duce al românilor”, ca o recunoaștere a românității Bucovinei. Astfel, la 4 martie 1849, ei obțin un statut de autonomie a Bucovinei în Imperiul Austriac, iar la titlurile Împăratului Franz Josef se adăugă și acela de Mare Duce al Bucovinei.

Este creată Dieta ducatului Bucovinei, care se întrunește pentru prima oară la 6 aprilie 1861. În cadrul acestei instituții erau reprezentate toate minoritățile, iar românii dețineau majoritatea. Președintele Dietei, Eudoxiu Hurmuzachi, devine astfel Mareșal al Bucovinei.

Prin rezoluția imperială din 26 august 1861, Bucovina primește dreptul de a avea drapel propriu (culorile erau albastru și roșu, dispuse orizontal, având la mijloc stema Bucovinei), stemă (reprezentând capul de bour, încadrat de 3 stele), precum și toate drepturile adiacente statutului de Ducat al Imperiului Austriac.

După prăbușirea monarhiei austro-ungare, respectiv dezmembrarea Imperiului în state naționale, Consiliul Național al Bucovinei, întrunit la 28 noiembrie 1918, a hotărât în majoritate Unirea cu România. Voturile majoritare au venit din partea românilor, germanilor, evreilor și polonezilor, iar cele împotriva doar din partea minorității ucrainene. Ca urmare a hotărârii, trupele române au intrat în teritoriu, sub comanda generalului Iacob Zadik, consfințind actul și zădărniciind manevrele militare ale „Republicii Populare a Ucrainei Occidentale”. Această formațiune statală improvizată a fost o republică efemeră care a existat între 1918 și începutul anului 1919 în estul Galiției și Transcarpatia, având ca principale orașe Liov, Colomeea și Stanislav. Conform rezultatelor recensământului austro-ungar din 1910, în acest

teritoriu trăiau aproximativ 5,4 milioane de oameni, dintre care 3.291.000 (60%) ucraineni, 1.351.000 (25%) polonezi, 660.000 (12%) evrei, restul de 3% fiind format din germani, cehi și alții. Orașele acestei regiuni preponderent rurale erau locuite în principal de polonezi și evrei, în vreme ce ucrainenii erau majoritari la sate. Această distribuție demografică avea să se dovedească o mare problemă pentru ucraineni, Liovul, cu o majoritate polonă copleșitoare, fiind considerat la Varșovia unul dintre cele mai importante orașe poloneze. În condițiile în care nou-proclamată republică își stabilea capitala la Liov, conflictul dintre ucraineni și polonezi a devenit inevitabil. Stema tinerei republici era un leu galben privind către dreapta, aflat pe un câmp albastru. Culorile steagului național erau galben și albastru. Republica Ucrainei Occidentale a fost proclamată pe 9 octombrie 1918. La scurtă vreme după proclamarea republicii, în Liov a avut loc o revoltă populară, majoritatea polonezilor din oraș nefiind de acord să trăiască într-o altă țară decât Polonia. După câteva săptămâni, rebelii au primit ajutor din partea Poloniei. Republica Populară a Ucrainei Occidentale s-a unit cu Republica Populară Ucraineană pe 22 ianuarie 1919 într-un act cu o valoare mai degrabă simbolică, de vreme ce Ucraina Occidentală își păstra propria armată și structură guvernamentală. După încheierea războiului polono-ucrainean, cea mai mare parte a teritoriului republicii a devenit parte a Poloniei în iulie 1919. Resturi ale armatei ucrainene înfrânte și-au găsit refugiu în Cehoslovacia vecină, unde au devenit cunoscute ca „Ukrajinská brigáda” (în limba cehă), în vreme ce cea mai mare parte a acestei armate a traversat frontiera în Republica Populară Ucraineană, unde a continuat lupta pentru independență. În 1920,

polonezii și ucrainenii au căzut de acord asupra trasării liniei de frontieră de-a lungul râului Zbruci. În același an, întreg teritoriul Republicii Populare Ucrainene este cucerit, iar bolșevicii înființează Republica Sovietică Socialistă Ucraineană.

O altă formațiune regională a avut o durată și mai scurtă de existență. Republica Sovietică Socialistă Galițiană (RSS Galițiană) a fost un stat efemer care a existat în perioada 8 iulie – 21 septembrie 1920, în timpul războiului polono-sovietic, pe teritoriul frontului de sud-vest al Armatei Roșii. Entitatea statală, care a existat câteva luni, nu a fost recunoscută de nimeni, cu excepția Rusiei Sovietice. O dată cu prăbușirea Austro-Ungariei după noiembrie 1918, Podolia Occidentală a fost inclusă în Republica Populară a Ucrainei Occidentale, dar a intrat sub controlul polonez în 1919, anexarea fiind confirmată de acordul dintre Polonia și Republica Populară Ucraina din aprilie 1920. Podolia a fost ocupată pentru scurt timp în 1920 de către sovietici, în timpul războiului polono-sovietic. RSS Galițiană a fost creată și administrată de către Comitetul Revoluționar Galițian (Halrevkom), un guvern provizoriu creat sub patronajul Rusiei Sovietice. Guvernul a fost așezat în Ternopil, în estul Galiției. În calitate de președinte, a fost numit Vladimir Zatonksy. Halrevkom a stabilit o structură administrativă, o Armata Roșie galiciană, o monedă și un sistem de educație. Limbile naționale cu statut egal au fost declarate a fi poloneza, ucraineana și idiș. Halrevkom nu a reușit însă să controleze importanta regiune a Galiției Răsăritene: zona Liov cu ale sale câmpurile petroliere din Borislav și Drohobici. RSS Galițiană a dispărut repede, după Pacea de la Riga din 1921, care a confirmat includerea întregii Galiții în noul stat Polonia.

Unirea Bucovinei cu România este recunoscută oficial, în 1919, prin tratatul de pace de la Saint Germain încheiat cu Austria la data de 10 septembrie 1919.

În iunie 1940, nordul Bucovinei este ocupat de Uniunea Sovietică. Atunci, au fost masacrați 3.000 de români care se retrăgeau pașnic spre România, la Fântâna Albă. Autorii masacrului sunt ofițeri din trupele NKVD. Rusia nu a recunoscut încă acest masacru. În 1941, forțele române, aliate Axei, recuceresc nordul Bucovinei.

După eliberarea Basarabiei și nordului Bucovinei, provinciile recuperate nu au fost imediat alipite statului român, ci au funcționat ca regiuni conexe, conduse de câte un guvernator. În guvernământul Bucovinei, au intrat cele 5 județe din Bucovina (Câmpulung, Suceava, Rădăuți, Storojineț și Cernăuți), județul Hotin din nordul Basarabiei, iar din octombrie 1941 și județul Dorohoi. Guvernământul Bucovinei a avut trei guvernatori: locotenent-colonelul Alexandru Rioșanu, mort în urma unei operații nereușite la 30 august 1941, generalul Corneliu Calotescu, și generalul C.I. Dragalina, care a devenit guvernator în 1943.

În anul 1944, nordul Bucovinei este reocupat de Armata Roșie, rămânând până astăzi în componența Ucrainei. Legătura dintre nordul Bucovinei, acum ucrainean, și sudul său, rămas în componența României, se pierde treptat, din pricina reorientării demografice prin infuzia populației slavofone, a scăderii populației românești, rămasă doar în câteva zone compacte și în general, a vicisitudinilor istoriei de care acest teritoriu a avut parte.

(Surse: <https://ro.wikipedia.org>, <http://moldovenii.md>, <http://basarabia-bucovina.info>)

Misterele Sucevei. Blestemul tunelului lui Ștefan cel Mare și cum putea fi salvat tezaurul țării de lăcomia otomanilor

Suceava este una dintre cele mai vechi și mai importante așezări din România. Între 1359 și 1775, Suceava a făcut parte din Principatul Moldovei, stat al cărui capitală a fost timp de mai bine de două secole. Între 1775-1918, orașul din Nord-Estul României a fost parte a Imperiului Habsburgic, până să revină din nou în posesia României. Domnitorul Petru I Mușat (1377-1391) a fost cel care a apreciat că târgul Sucevei ar fi indicat în a fi transformat în centrul economic și administrativ al Moldovei. Acesta a hotărât ca în estul localității să fie ridicată o cetate, în actualul sat Șcheia, însă, cum terenul era destul de alunecos, construcția nu a putut fi finalizată. Petru I Mușat a decis atunci ca în partea cealaltă a orașului să fie construită o altă cetate, cunoscută